

צו

צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה היא העולה וגו' ואש המזבח תוקד בו, ולבש הכהן וגו' והרים את הדשן וגו', והאש על המזבח תוקד בו וגו' (ו. ב-ה)

במדרש תנחומא, זהו שאמר הכתוב כי מי בשחק יערוך לה' ידמה לה' בבני אלים (מסלס פ"ט), אמר הקב"ה אילו הייתי מבקש קרבן לא הייתי אומר למיכאל שהוא אצלי להקריב לי קרבן, וממני אני מבקש קרבן מישראל וכו', ואומר הירצה ה' באלפי אלים (מיכס ו'), בלעם הרשע הוא היה סניגורן של אומות העולם, ועל ידי האומות הוא מדבר הדבר הירצה ה' באלפי אלים ברבבות נחלי שמן רוצה הוא מה שאתם מקריבין לו, לא לוג שמן אתם מקריבין לו, אנו מקריבין לו רבי רבבות שמן, מה הקריב אברהם לפניו לא איל אחד וכו', אם רוצה אנו מקריבין לו אלפי אלפים, ומה הקריב אברהם לא בנו, אני אקריב לו בני ובתי, שנאמר האתן בכורי פשעי, זה בנו, פרי במניו הפאת נפשי זה בתו, ראה בלעם הרשע כמה היה ערום, התחיל אומר את שבעת המזבחות ערכתי, לא אמר שבעה מזבחות, אלא המזבחות, אלו הן משנברא אדם הראשון עד עכשיו שבע מזבחות בנו, ואני מקריב שבע כנגד שבעתן כו', אמר לו הקב"ה, רשע, אילו הייתי מבקש קרבן הייתי אומר למיכאל ולגבריאל והיו מקריבין לפני שנאמר וכו'. אמר לו הקב"ה מה אתה מבקש להטעות את עצמך לפני שאקבל קרבן מן האומות, אין אתה יכול, שבועה היא מאת בני ישראל ברית עולם, תנאי הן שאיני מקבל קרבן אלא מישראל, לכך נאמר צו את אהרן ואת בניו לאמר, והאומות אומרים מה הוא כך שישראל מקריבין ומקטירין, אמר להם הקב"ה זאת תורת העולה, ומי זאת עולה מן המדבר (שיר השירים ד') וכו'.

§

כי אם ללמד שהקטרה כשרה כל הלילה, ורוב הפרשה מדברת במצות תרומת והוצאת הדשן, והבערת עצים על המזבח תמיד ושלא יכבה, אם כן צריך טעם מה שאמר "זאת תורת העולה", כיון שבעצם קרבן העולה אינו מפרש כאן סדר עבודתה.

ואפשר, דבמה שאמר כאן זאת תורת העולה וסמך לה פרשת ודיני תרומת הדשן, בא ליתן לנו בזה מושג והבנה בתוכן הקרבן בכלל, והוא, שלא יעלה על הדעת בענין

הנה מה שאמר כאן הכתוב זאת תורת העולה, לכאורה לא נאמר בכאן מפורש דיני העולה בפרטות, כמו בשאר הפרשיות שנאמר להלן זאת תורת המנחה, זאת תורת החטאת, זאת תורת השלמים, דשם נאמר בכל אחד ואחד דינים מפורטים השייך לכל קרבן וקרבן, אבל כאן בקרבן עולה כבר נאמרו כל הדינים וסדר העבודה שלה ונתפרשו בסדר ויקרא, וכאן לא נאמרו דיניה

מצאה התורה לפרשם ולפרטם דוקא כאן במצות תרומת הדשן, וכמו כן טעון הדשן גניזה ומועלים בו אף לאחר שנעשה מצותו, כמו שאמרו (פסמיס כ"ז ז') ושמו בנחת, ושמו כולו, ושמו שלא יפזר, מה שאין כן בשאר קדשים דכיון שנעשה מצותו איז מועלין בו (כמו"ש טס נדף ז"ו), וכן אמרו והרים שלא יפחות פחות מקומץ כמו במנחה (יומא כ"ד), והיא תחילת עבודה וראשונה לכל עבודת היום (טס כ"ו), גם נעשה בהם נס שנבלעו במקומן (רש"י יומא כ' ד"ה תורמין, ומוס' טס כ"א ד"ה ננעין, ומוס' זמנים ס"ד ד"ה דישון, ונרש"י ויקרא א' ט"ז).

והנה במצוה זו של תרומת הדשן בודאי שאין כאן שום מקום להעלות על הדעת שבמעשה זה נותן האדם משלו איזה דבר להקב"ה, כי הרי אין בזה שום חסרון כיס והוצאת ממון, גם נעשה בטורח קל להרים מן המזבח מלוא הקומץ דשן ולהניחו אצל המזבח, ובכל זאת באו עליה כמה מצוות ואזהרות ודקדוקים, הן דברים שנוהגים בכל הקרבנות ונכתבו רק כאן, והן דברים שנוהגים רק במצוה זו, וכנ"ל, ובהכרח שעבודה זו היא רק לעשות רצון אבינו שבשמים כאשר צונו, ולהזדרז לעבודתו כפי המצווה ונגזר עלינו, אע"פ שאין לנו שום טעם ומושג בה, כי לא נרגש שום פעולה מה שפעלנו בזה, אלא שכך גזרה חכמתו יתברך, ובזה באה עבודת תרומת הדשן ללמד גם על כל שאר הקרבנות, ואפילו קרבן עולה שכולה כליל לה', דגם כל אלו אין בהם שום מתנה ושום דבר של הנאה ח"ו להקב"ה, אלא כל הקרבנות כולם באו אך ורק משום שרצה הקב"ה לזכות את ישראל ולהחשיבם לפניו, ולכן התרצה שיקריבו לפניו והוא יקבל מהם קרבנם, וזהו שאמרו במדרש תנחומא הנ"ל: אילו הייתי רוצה קרבן הייתי

הקרבנות, ובפרט בקרבן עולה שכולה כליל לה', שהמביא את הקרבן הוא נותן דורן להקב"ה ומוסיף לו איזו הנאה חלילה, ומצינו כמה פסוקים בנביאים וכתובים שבאו להוציא מהדעת את הטעות הזאת, וכמו שאמר (שמואל א. ט"ז) החפץ לה' בעולות וזבחים, וכן (ישעי' א') שבעתי עולות אלים וחלב מריאים ודם פרים וכבשים ועתודים לא חפצתי, וכן (מל"ס נ') לא אקח מביתך פר ממכלאותיך עתודים, האוכל בשר אבירים ודם עתודים אשתה, וכן (מל"ס ו') הירצה ה' באלפי אלים ברבבות נחלי שמן; ובלעם שהיה החכם שבאומות (נראה"ת רנב פ' ז"ג), ולא עמדו פילוסופים בעולם כבלעם בן בעור (ז"ר מולדות פ' ס"ה, וכ"ה צפמחמא דליכא: לא עמדו פילוסופין "לעט"ס" כנלעט וכו'), גם הוא שגה בכסילות הזאת שישחד את הקב"ה בקרבנותיו שהקריב פר ואיל בשבעה מזבחות ורצה בזה לדחות זכות הקרבנות של ישראל מה שהקריבו מאדם הראשון והאבות, שמכולם לא הקריבו אלא שבעה קרבנות, והוא בעצמו הקריב קרבנות כנגד כולם, כמבואר במדרש תנחומא הנ"ל.

וכדי להוציא מחשבה זו מלב הטועים, אמר, זאת תורת העולה וסמך לה מצות תרומת הדשן, והזהיר בה כמה דקדוקים במצוה זו, היינו ולבש הכהן מדו בד, שילבש לזה בגדי כהונה, ושהבגדים צריכים להיות כמדתו, לא ארוך ולא קצר אלא כמדתו, ומכנסי בד ילבש על בשרו, שלא ילבש דבר קודם למכנסים (יומא כ"ג), וילבש על בשרו, שלא יהא דבר חוצץ בינם לבשרו (זמנים י"ט), ואע"פ שכל הדברים הללו הנוגעים לענין הבגדים אינם שייכים במצוה זו של תרומת הדשן דוקא, ונוהגים גם בכל העבודות, וללמד על הכלל כולו יצאו במדת הבגדים וסדר לבישתם בכל העבודות, ובכל זאת

להקב"ה באלו, אלא כולם הם רק לקיים גזירת המקום ולזכות אותנו במצוותיו.

ב

ולימוד מעין זה יש לנו ג"כ מענין הבערת האש, מה שנצטוו אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה כל היום וכל הלילה, ואפילו שלא לצורך הקטרת הקרבן, כגון במוצאי שבת, שלא היו מקריבים בכל יום השבת אלא שני תמידים ושני כבשי מוספים ושני בזיכי לבונה, ובכל זאת נצטוו להבעיר עצים כל היום וכל הלילה, ושלא יעלה ח"ו על הדעת שישראל נצטוו במצוה זו שיש בה חסרון כיס והוצאה מרובה כדי לעשות רצון השי"ת להנהותו, על זה אמר - ואש המזבח תוקד בו, ואמרו על זה במדרש רבה כאן, ואש המזבח תוקד בו, א"ר פנחס ואש המזבח תוקד "עליו" אין כתיב כאן, אלא תוקד "בו", האש היתה מתוקד בו, [האש היה נשרף ומתאכל מן המזבח והמזבח היה שולט עליו - מתנות כהונה], אמר רשב"ל אף במזבח הקטורת כן, שנאמר ועשית מזבח מקטר קטורת, מתקטר בקטורת אין כאן כתיב, אלא מקטר קטורת, המזבח היה מקטיר את הקטורת, ע"כ, אם כן היה נראה ברור מזה דהקב"ה אינו צריך לו שיתנו אש על המזבח ולבער עליו עצים, אלא שכל רצונו של הקב"ה הוא רק לזכות אותנו בקיום מצוותיו ועשייתם לטובותינו אנו, לצרף אותנו ולהחיותנו לחיי עד, ולכוונה זו אמר גם כן זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר, היינו שהעולה המונחת על מוקד האש כל הלילה והיא נשרפת לכאורה מיקדת האש את העולה, אבל באמת שהאש על המזבח תוקד בו, שהמזבח יוקד ושורף

אומר למיכאל ולגבריאל שיהיו מקריבין לפני, אלא תנאי הן שאין אני מקבל קרבן אלא מישראל, היינו רק ישראל שאני רוצה להחשיבם, מהם אני מקבל קרבן, ולא כמו שעלה על דעתו של בלעם שבקרבנותיו שיקריב כנגד כולם, מאדם עד האבות, יכריע בזה את זכותם, ועי"ז יוכל להזדקק לישראל, דלא כן הוא, אלא תנאי הוא שאין אני מקבל קרבן אלא מישראל.

ולכוונה זו אפשר מה שאמר זאת תורת העולה, ובאמת רוב הפרשה אינה מדברת כאן בעולה כי אם במצות תרומת הדשן, וכמו שעמדנו ע"ז בריש דברינו, אלא דהכוונה היא, דהלימוד על מהות ותוכן העולה מה שהיא על מוקדה כל הלילה ואש המזבח תוקד בו, היינו שהיא מתוקדת כולה באש המזבח ונעשית כולה כליל, יש לך ללמוד תורת העולה - מתרומת הדשן, דכשם שאין בתרומת הדשן שום מקום לטעות ולהעלות על הדעת כמביא דורן ודבר מועיל לה, כן ג"כ ענין העולה, אע"פ שהיא מתוקדת וכולה כליל, אין בזה שום תועלת והנאה לה, כי אם לזכותכם בקיום מצוותיו, וזהו מה שאמר כאן ולבש הכהן מדרו בד וגו', וצוה כל האזהרות והצווים שבבגדי כהונה [אע"פ שנוהגים בכל העבודות], וכן כל הדינים והחומרות שבתרומת הדשן שאינם בכל עבודות הקרבנות, כנ"ל, אשר מכל זה יש לנו לימוד גם על העולה, להשוות את העולה הנראית כמביא תשורה ודורן להקב"ה, לתרומת הדשן; ומטעם זה נצטוו ג"כ במצות תרומת הדשן לעשותה קודם לכל שאר הקרבנות ועבודות היום (וכנ"ל מהגמ' יומא כ"ו ז'), כדי שיתעוררו מזה על כל עבודות הקרבנות, שאין בהם ח"ו טובת הנאה

את האש, ומכל שכן שהיה יכול לשרוף את העולה גם בלי האש, וזה יהיה לנו ללימוד שכל ענין הבערת האש והעצים אינו לתועלתו כלל, כי אם לתועלתנו אנו להרבות לנו תורה ומצוות לקדשנו ולקרבנו לעבודתו יתברך שמו לטוב לנו כל הימים.

ובמכילתא פ' בא איתא: קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל לי הוא, לי הוא למה נאמר, לפי שהוא אומר הזכר תקדיש (פ' ראש), הקדישו שתקבל שכר, או אם הקדשתו מקודש ואם לא הקדשתו אינו מקודש, תלמוד לומר לי הוא מכל מקום, הא מה תלמוד לומר הזכר תקדיש הקדישו שתקבל שכר, כיוצא בו אתה אומר ובער עליה הכהן (ויקרא ו') למה נאמר, הלא כבר נאמר ולבנות אין די בער (ישעי' מ'), הא מה תלמוד לומר ובער עליה הכהן שתקבל שכר, כיוצא בו את הכבש האחד למה נאמר הלא כבר נאמר וחיתו אין די עולה (טס), הא מה תלמוד לומר את הכבש האחד לקבל שכר, כיוצא בו ועשו לי מקדש למה נאמר, הלא כבר נאמר את השמים ואת הארץ אני מלא (ירמי' כ"ג), הא מה ת"ל

ועשו לי מקדש כדי לקבל שכר על העשייה, ע"כ, מבואר גם מכאן ענין זה שהבערת העצים והקרבנות הקרבנות הן רק כדי לקבל שכר, ולפי מה שביארנו יובן היטב מה שהקשה וסמכה התורה קרבן העולה להבערת האש, דכמו בהעברת האש אנו רואים בהכרח שהוא שלא לצורך גבוה, דאם המזבח בעצמו היה בוער ושרוף אפילו את האש וכל שכן שהיה שורף את הקרבנות, כך גם עצם הקרבנות ניתנו אך ורק כדי שנקבל עליהם שכר.

ועל הכוונות הללו אמר כאן זאת תורת העולה - היינו אם תרצה לעמוד על תורת וכוונת העולה, תוכל ללמוד ממה שהיא העולה על מוקדה על המזבח וגו' ואש המזבח תוקד בו, שמבורר מזה היטב שהיא שלא לצורך גבוה וכנ"ל, כך גם עצם העולה היא רק לצורך ישראל כדי לקבל עליה שכר, וכן סמכה התורה כאן מצות תרומת הדישן, שגם מזה מבורר שאין זה צורך גבוה וכמבואר לעיל באורך, וללמד על עצם העולה והקרבנות, ועל זה אמר כאן זאת תורת העולה וגו'.

עניני הגדה של פסח נמצאים בסוף חלק ראשון,
ובספר הגדה של פסח "באר יוסף" הנדפס מחדש.